

ازوام برای ۲۰۵ میلیون شغل تا ۱۴.۵ هزار مگاوات برق

بازیان ۵۰۳ همتی آینده چه کار می‌شد کرد؟

پانیده رحیمی خبرنگار گروه اقتصاد

در روزهای گذشته، بانک مرکزی اعلام کرد که فرایند «گزیر» برای بانک آینده اجرایی شده است. بر اساس این تصمیم، سپرده‌ها و حساب‌های این بانک به بانک ملی منتقل و دارایی‌های عمده آن به صندوق ضمانت سپرده بانک مرکزی واگذار شده تا نقد شده و بدهی‌های بانک آینده به دست بانک مرکزی، دولت و سایر نهاده‌ها تسویه شود.
یکی از شاخص‌های نگران‌کننده بانک آینده، زیان انباشته ۵۰۳ هزار میلیارد تومانی آن است؛ رقمی که طی سه سال پیش از ۲.۵ برابر شده است. «فرهیختگان» برای تصور درستی این رقم، زیان ۵۰۳ هزار میلیارد تومانی بانک آینده را با بودجه برخی دانشگاه‌ها، دستگاه‌های اداری کشور و تسهیلات بانکی مواردی همچون وام ازدواج و… مقایسه کرده است.
نتایج فاجعه‌بار است. آمارها نشان می‌دهد با رقم زیان ۵۰۳ همتی بانک آینده هزاران پروژه عمرانی می‌توان انجماد داد، این رقم معادل هزینه نصب ۱۴/۵ هزار مگاوات برق خورشیدی بوده که تقریباً بخش عمده‌ای از ناترازی فعلی برق را می‌تواند حل کند.
زیان بانک آینده معادل وام اشتغال برای ۲/۵ میلیون متقاضی مشاغل خانگی و هزینه ساخت بیش از ۱۲ هزار مدرسه است. نکته قابل تأمل آن است که سهامدار اصلی بانک با نادیده گرفتن قوانین جاری کشور منابع را در پروژه‌های ساختمانی عظیمی سرمایه‌گذاری کرده که اکنون فروش و نقد کردن آن‌ها برای تسویه بدهی دولت تقریباً غیرممکن شده است. این در حالی است که فلسفه ایجاد نظام بانکی جمع‌آوری منابع و تزریق آن به بخش مولد اقتصاد، اعطای تسهیلات برای بهبود رفاه خانوارها همچون تسهیلات خرید مسکن، اشتغال‌زایی و توسعه زیرساخت‌ها بوده است.

۶۱۳ برابر بودجه دانشگاه خواجه نصیرالدین

بررسی بودجه دانشگاه‌ها و مقایسه آن با زیان عظیم بانک آینده ارقام جالبی را به نمایش می‌گذارد. بر اساس این مقایسه، حجم زیان نزدیک به ۵۰۳ هزار میلیارد تومانی این بانک تقریباً ۷۷ برابر بودجه ۶ هزار و ۴۰۰ میلیارد تومانی دانشگاه تهران در سال ۱۴۰۴ است. همچنین این زیان ۱۸۸ برابر بودجه ۲ هزار و ۶۰۰ میلیارد تومانی دانشگاه شهید بهشتی و ۲۱۱ برابر بودجه ۲ هزار و ۳۰۰ میلیارد تومانی دانشگاه شریف برآورد می‌شود. جالب آن که این زیان عظیم حدود ۲۱۸ برابر بودجه ۲ هزار و ۳۰۰ میلیارد تومانی دانشگاه فردوسی مشهد، ۲۳۱ برابر بودجه ۲ هزار و ۱۷۵ میلیارد تومانی دانشگاه تربیت مدرس و ۲۲۵ برابر بودجه ۲ هزار و ۱۳۹ میلیارد تومانی دانشگاه تبریز است. بودجه دانشگاه امیرکبیر نیز حدود یک هزار و ۹۰۰ میلیارد تومان، دانشگاه علامه طباطبائی حدود یک هزار و ۸۱۰ میلیارد تومان و دانشگاه اصفهان بیش از یک هزار و ۶۹۵ میلیارد تومان بوده است؛ اگر این ارقام را به ترتیب در ۲۷۸.۲۶۳ و ۲۹۷ ضرب کنیم، به حجم زیان بانک آینده خواهیم رسید. علاوه بر این، زیان بانک آینده معادل ۶۱۳ برابر بودجه دانشگاه خواجه نصیر است که بودجه‌ای در حدود ۸۲۰ میلیارد تومان دارد. این مقایسه‌ها به‌وضوح نشان می‌دهند که زیان انباشته بانک آینده به گونه‌ای است که می‌تواند اثرات گسترده‌ای بر نظام بانکی و اقتصادی کشور داشته باشد و اهمیت مدیریت ریسک و کنترل دقیق مالی را بیش از پیش برجسته می‌کند.

۷۴۴ برابر بودجه بنیاد ملی نخبگان

حجم زیسان بانک آینده به طرز قابل توجهی از بودجه نهادهای مهم علمی و پژوهشی کشور فراتر رفته است. براین اساس، این زیان تقریباً ۷۴۴ برابر بودجه بنیاد ملی نخبگان است که در سال جاری حدود ۶۷۶ میلیارد تومان اعلام شده

است. همچنین این رقم حدود ۱۱۲ برابر بودجه ۴ هزار و ۴۹۵ میلیارد تومانی معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری و ۱۴۲ برابر بودجه ۳ هزار و ۵۴۰ میلیارد تومانی سازمان انرژی اتمی برآورد می‌شود. این اعداد نشان می‌دهند که اگر منابع بانک آینده به بخش مولد اقتصاد، صرف ایجاد اشتغال، ایجاد زیرساخت‌های تولیدی، خدماتی و علمی و پژوهشی یا رفاه خانوار می‌شد، می‌توانست آورده عظیمی داشته باشد.

۶۱ برابر بودجه سازمان حفاظت از محیط زیست

به طور قابل توجه مقایسه زیان انباشته بانک آینده با بودجه چند ارگان دولتی نیز تفاوت معناداری را نشان می‌دهد. بر اساس ارقام موجود، حجم زیان ۵۰۳ همتی این بانک حدود شش برابر بودجه ۸۲ هزار میلیارد تومانی وزارت نیرو است. همچنین این زیان تقریباً ۱۲ برابر بودجه ۴۳ هزار میلیارد تومانی سازمان بهزیستی، ۶۱ برابر بودجه ۸/۲ هزار میلیارد تومانی سازمان حفاظت از محیط زیست و ۶۳ برابر بودجه هفت هزار و ۹۰۰ میلیارد تومانی وزارت گردشگری برآورد می‌شود. توجه داشته باشیم بودجه کمتر از ۸ هزار میلیارد تومانی وزارت گردشگری در حالی است که بخش گردشگری سالانه می‌تواند میلیاردها دلار عاید کشور کند. همچنین این بودجه علاوه بر حقوق و دستمزد و هزینه‌های جاری، قرار است از کل آثار تاریخی و باستانی کشور نیز حفاظت کرده و آن‌ها را احیا کند.

۸ هزار برابر بودجه سازمان مدیریت بحران

بودجه سازمان مدیریت بحران در سال جاری حدود ۶۲ میلیارد تومان برآورد شده است، رقمی که در مقایسه با زیان بانک آینده بسیار کوچک به نظر می‌رسد؛ به‌طوری‌که زیان این بانک تقریباً ۸ هزار و ۱۱۳ برابر بودجه مذکور محاسبه می‌شود. همچنین بررسی بودجه سازمان نقشه‌برداری کشور نشان می‌دهد این سازمان در سسال جاری حدود ۵۰۵ میلیارد تومان بودجه داشته است، درحالی‌که حجم زیان بانک آینده تقریباً ۹۹۶ برابر این رقم برآورد می‌شود. در نهایت، این زیان انباشته به میزانی است که معادل ۶۷۲ برابر بودجه ۷۴۸ میلیارد تومانی سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی برآورد شده است.

۵ برابر وام ازدواج نیمسال اول ۱۴۰۴

کل مبلغ وام ازدواج پرداختی در نیمسال ابتدایی سال جاری حدود ۹۷ هزار میلیارد تومان برآورد شده است. جالب‌توجه است که زیان بانک آینده تقریباً پنج برابر این رقم محاسبه می‌شود که نشان‌دهنده شدت چالش‌های مالی این بانک است. به طور دقیق‌تر، میزان زیان بانک آینده تقریباً چهار برابر مجموع تسهیلات ۱۲۶ هزار میلیارد تومانی اعطایی به بخش کشاورزی طی پنج ماه نخست سال ۱۴۰۴ است. همچنین این زیان، حدود شش برابر تسهیلات ۷۹ هزار میلیارد تومانی اختصاص‌یافته به بخش مسکن و ساختمان طی ۵ ماهه نخست اسماال و نزدیک به ۲۳ برابر تسهیلات وام فرزندآوری ۲۱ هزار میلیارد تومانی شش ماهه نخست سال ۱۴۰۴ برآورد شده است.

ایجاد ۱۴/۵ هزار مگاوات برق خورشیدی با زیان بانک آینده

در تاریخ ۹ تیر ۱۴۰۴، جعفر محمدنژاد سیگراودی، معاون سرمایه‌گذاری سازمان انرژی‌های تجدیدپذیر و به‌رهوری انرژی برق (ساتبا)، در خصوص هزینه‌های احداث نیروگاه خورشیدی توضیح داد که هزینه احداث هر مگاوات نیروگاه خورشیدی بین ۳۰ تا ۳۵ میلیارد تومان برآورد می‌شود. این رقم بسته به نوع بتل‌ها، طراحی مهندسی، شرایط فیزیکی سازه و پیمانکار ممکن است تغییر کند. با فرض اینکه هزینه احداث هر مگاوات نیروگاه خورشیدی رقم

عنوان دستگاه	بودجه یا تسهیلات بانکی (میلیارد تومان)	زیان انباشته بانک آینده (۵۰۳ همت) با رقم بودجه یا تسهیلات بخش‌های منتخب طی سال ۱۴۰۴
بودجهٔ وزارت آموزش و پرورش	۳۹۴,۱۸۶	۱,۳
تسهیلات بخش کشاورزی در ۵ ماههٔ ۱۴۰۴	۱۲۶,۷۱۰	۴
وام ازدواج پرداخت شده در ۶ ماههٔ نخست ۱۴۰۴	۹۷,۸۱۱	۵
بودجهٔ وزارت نیرو	۸۳,۸۵۱	۶
تسهیلات بخش مسکن و ساختمان در ۵ ماههٔ ۱۴۰۴	۷۹,۱۴۵	۶
بودجهٔ سازمان بهزیستی	۴۳,۵۹۱	۱۲
بودجهٔ وزارت ورزش	۲۲,۴۲۸	۲۲
وام فرزندآوری پرداخت شده در ۶ ماههٔ نخست ۱۴۰۴	۲۱,۹۵۰	۲۳
بودجهٔ سازمان حفاظت از محیط‌زیست	۸,۱۹۹	۶۱
بودجهٔ وزارت گردشگری	۷,۹۴۸	۶۳
بودجهٔ دانشگاه تهران	۶,۴۹۶	۷۷
بودجهٔ معاونت علمی ریاست‌جمهوری	۴,۴۹۵	۱۱۲
بودجهٔ سازمان انرژی اتمی	۳,۵۴۰	۱۴۲
بودجهٔ دانشگاه شهید بهشتی	۲,۶۷۹	۱۸۸
بودجهٔ دانشگاه صنعتی شریف	۲,۳۸۳	۲۱۱
بودجهٔ دانشگاه فردوسی مشهد	۲,۳۱۲	۲۱۸
بودجهٔ دانشگاه تربیت مدرس	۲,۱۷۵	۲۳۱
بودجهٔ دانشگاه تبریز	۲,۱۳۹	۲۳۵
بودجهٔ دانشگاه صنعتی امیرکبیر	۱,۹۱۲	۲۶۳
بودجهٔ دانشگاه علامه طباطبائی	۱,۸۱۰	۲۷۸
بودجهٔ دانشگاه اصفهان	۱,۶۹۵	۲۹۷
بودجهٔ دانشگاه خواجه نصیر	۸۲۰	۶۱۳
بودجهٔ سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی	۷۴۸	۶۷۲
بودجهٔ بنیاد ملی نخبگان	۶۷۶	۷۴۴
بودجهٔ سازمان نقشه‌برداری کشور	۵۰۵	۹۹۶
بودجهٔ سازمان مدیریت بحران	۶۲	۸,۱۱۳

حداکثری یعنی ۳۵ میلیارد تومان باشد، مقایسه با زیان انباشته بانک آینده بسیار چشمگیر است. با ۵۰۳ هزار میلیارد تومان زیان انباشته این بانک، می‌توان تقریباً ۱۴/۵ هزار مگاوات نیروگاه خورشیدی احداث کرد.

۲/۵ میلیون وام اشتغال خانگی

سید مالک حسینی، معاون توسعه اشتغال وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، در تاریخ ۲۸ مهر سال جاری اعلام کرد که کارفرمایانی که پیش‌تر از تسهیلات اشتغال‌زایی استفاده کرده‌اند، در صورت برخورداری از شرایط مشخص، می‌توانند مجدداً از تسهیلات کارفرمای تاسقف ۵ میلیارد تومان بهره‌مند شوند. برای درک بزرگی زیان بانک آینده، کافی است این رقم را با آن مقایسه کنیم، حجم زیان انباشته این بانک تقریباً ۱۰۰ هزار برابر سقف وام اشتغال‌زایی اعلام شده است. این مقایسه به‌روشنی نشان می‌دهد که میزان زیان بانک آینده نه‌تنها از بسیاری از طرح‌های ملی و بودجه‌های کلان فراتر رفته، بلکه سرمایه‌ای که می‌توانست صرف حمایت از اشتغال و توسعه اقتصادی شود و به شکل قابل توجهی ازدست‌رفته است، بر اساس مصوبه سال ۱۴۰۴ بانک مرکزی ایران سقف فردی تسهیلات قرض الحسنه اشتغال و مشاغل خانگی

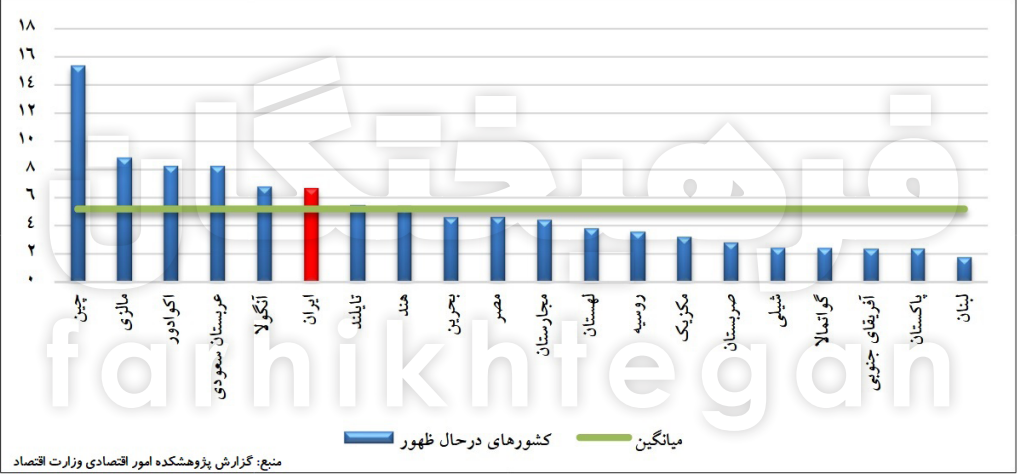
سرمایه‌گذاری دولتی در ایران چه تفاوت‌هایی با دیگر کشورها دارد؟

عمرانی به ارزش افزوده در بخش‌های مختلف اقتصادی نشان می‌دهد سهم پایینی از ارزش افزوده در کشور از ناحیه اعتبارات عمرانی بوده است. مثلاً بخش خدمات که بالاترین سهم اعتبارات عمرانی به ارزش افزوده را به خود اختصاص داده است، به طور متوسط دو درصد از ارزش افزوده در این بخش را از اعتبارات عمرانی تأمین می‌کند.

تفاوت‌ها و شباهت‌ها

این در حالی است که مقایسه آمارهای مربوط به سرمایه‌گذاری دولتی در کشورهای جهان نشان می‌دهد، در کشورهای نوظهور و در حال توسعه کم‌درآمد به دلیل نقش فعال دولت در توسعه اقتصادی، کمبود سرمایه‌گذاری خصوصی، ضرورت توسعه زیرساخت‌ها، اهداف توسعه‌ای و اجتماعی دولت و سیاست‌های صنعتی محور دولت‌ها، سهم سرمایه‌گذاری دولتی به کل مخارج دولت بالاست. ولی در کشورهای پیشرفته به‌دلیل بخش خصوصی قوی و فعال، وجود نهادهای مالی پیشرفته، تمرکز دولت بر سیاست‌گذاری نه تولید، وجود زیرساخت‌های توسعه‌یافته، سیاست‌های نئولیبرالی و کوچک‌سازی دولت، تمرکز دولت بر خدمات عمومی و اجتماعی، سهم سرمایه‌گذاری دولتی به کل مخارج دولت پایین‌تر است.
ازاین‌رو ایران نیز که جزو کشورهای با اقتصاد نوظهور به حساب می‌آید، بایستی سیاست متعادلی را در پیش گیرد؛ به‌نوعی که علاوه بر زمینه‌سازی برای ارتقویت بخش خصوصی و حضور سرمایه‌گذاران خصوصی در بخش‌های مختلف اقتصادی، به کارآمد کردن سرمایه‌گذاری‌های دولتی نیز اقدام نماید.

میانگین سهم سرمایه‌گذاری دولتی به تولید ناخالص داخلی در کشورهای منتخب نوظهور در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۳- درصد

۱۲ هزارو ۵۰۰ مدرسه

عباس زارع، مدیرکل سازمان نوسازی مدارس استان تهران، در تاریخ ۲۷ خرداد سال جاری اظهار داشت که باتوجه به افزایش شدید هزینه‌ها، در حال حاضر ساخت هیچ مدرسه‌ای در استان کمتر از ۱۵ میلیارد تومان هزینه ندارد و بسیاری از پروژه‌ها با بودجه‌ای بالغ بر ۴۰ میلیارد تومان اجرا می‌شوند. برای درک بزرگی زیان بانک آینده، می‌توانیم این ارقام را با هزینه ساخت مدارس مقایسه کنیم. حتی با در نظر گرفتن سقف ۴۰ میلیارد تومانی هزینه ساخت هر مدرسه، حجم زیان انباشته این بانک به اندازهای است که می‌توان بیش از ۱۲ هزار و ۵۰۰ مدرسه در استان تهران ساخت. این مقایسه نه‌تنها بزرگی زیان بانک آینده را نشان می‌دهد، بلکه نشان می‌دهد که چه میزان سرمایه می‌توانست صرف توسعه زیرساخت‌های آموزشی و رفاه اجتماعی شود، سرمایه‌ای که متأسفانه به دلیل مدیریت نامطلوب مالی ازدست‌رفته است.

پیشنهادی به دولت

در سال‌های اخیر، توجه زیادی به ارتباط بین سرمایه‌گذاری عمومی و کیفیت نهاده‌ا، مدیریت و حاکمیت ایجاد شده‌است؛ زیرا نهاده‌ها و ظرفیت دولت نقش مهمی در تعیین اینکه آیا سرمایه‌گذاری‌های عمومی دارای‌های مولد ایجاد می‌کند یا در راستای اتلاف منابع پیش می‌رود، ایفا می‌کند. ارزیابی مدیریت سرمایه‌گذاری عمومی یکی از مهم‌ترین گام‌ها برای اطمینان از اثربخشی، کارایی و شفافیت در استفاده از منابع عمومی است. این ارزیابی به سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا بدانند چه مقدار سرمایه‌گذاری انجام شده، چطور انجام شده و آیا به اهداف مورد انتظار رسیده است یا خیر. نتایج نشان داد مدیریت سرمایه‌گذاری عمومی در ایران با وجود برخورداری از برخی چهارچوب‌های قانونی و اسناد برنامه‌ای، از ضعف‌های ساختاری و اجرایی قابل توجهی رنج می‌برد. چهارچوب نهادی بسیاری از نهاده‌های مرتبط ناقص، برآکنده یا فاقد ضمانت اجرایی است و اثربخشی اجرای آن‌ها نیز پایین ارزیابی می‌شود. فرایندهایی مانند ارزیابی و انتخاب پروژه، بودجهریزی میان‌مدت، نگهداری دارایی‌ها و مدیریت اجرای پروژه‌ها، با به طور کامل اجرایی شوند یا با کیفیت نازل همراه هستند. همچنین، پیوند ضعیف بین برنامه‌های توسعه و بودجه‌های سالانه و نبود نظام اولویت‌بندی پروژه‌ها، منجر به تخصیص ناکارآمد آمد منابع شده است. در مجموع، سرمایه‌گذاری دولتی در ایران در نقطه‌ای حساس قرار دارد؛ با یا اصلاحات نهادی و مالی به اهرم رشد اقتصادی تبدیل می‌شود یا در غیاب به‌رهوری، به منبع اتلاف منابع ملی تبدیل خواهد شد. لذا برای ارتقای به‌رهوری سرمایه‌گذاری عمومی در ایران، دولت باید از رویکرد «پروژه‌محور» به سمت رویکرد «برنامه‌محور و نتیجه‌محور» حرکت کند.